

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ТРИВОЖНОСТІ ТА АКЦЕНТУАЦІЙ ХАРАКТЕРУ В ПІДЛІТКІВ

Сірко Катерина

У сучасних умовах соціальної нестабільності, підвищеного інформаційного навантаження та інтенсивних змін у системі міжособистісних відносин у підлітків спостерігається зростання рівня тривожності та загострення акцентуацій характеру. Ці два психологічні феномени часто взаємопов'язані та можуть суттєво впливати на емоційне благополуччя, поведінкові реакції та процес соціальної адаптації особистості [1]. У зв'язку з цим актуалізується необхідність теоретичного аналізу їхнього взаємозв'язку.

Мета публікації – теоретично обґрунтувати психологічні особливості взаємозв'язку тривожності та акцентуацій характеру у підлітків.

Тривожність у сучасній психології розглядається як складний емоційний стан і відносно стійка особистісна властивість, що проявляється у схильності сприймати ситуації як загрозливі, супроводжується внутрішнім напруженням, занепокоєнням та очікуванням негативних подій і впливає на поведінку та адаптацію особистості [1, с. 67]. Ч. Спілбергер виокремлює ситуативну та особистісну тривожність, де перша є реакцією на конкретну ситуацію, а друга – стабільною характеристикою особистості [1, с. 65]. Такий підхід дозволяє розглядати тривожність як багаторівневий феномен, що особливо проявляється у підлітковому віці.

Підлітковий вік характеризується підвищеною емоційною чутливістю, нестійкістю самооцінки та загостреним переживанням соціального оцінювання, що створює сприятливий ґрунт для формування високого рівня тривожності [1, с. 64]. Саме в цей період закладаються механізми емоційної регуляції, що визначають подальший рівень психологічної стійкості особистості.

Важливим психологічним феноменом у структурі особистості є акцентуації характеру, які визначаються як крайні варіанти норми, за яких окремі риси характеру набувають надмірної вираженості, не виходячи за межі психічної норми [1, с. 64]. Концепцію акцентуацій було запропоновано К. Леонгардом [1, с. 62]. До

основних типів акцентуацій у підлітковому віці належать тривожний, демонстративний, збудливий, дистимічний, циклотимічний, педантичний та емотивний типи, кожен з яких визначає специфіку емоційного реагування та поведінкових реакцій.

Дослідження свідчать [1, с. 63], що окремі типи акцентуацій безпосередньо пов'язані з рівнем тривожності. Зокрема, тривожний, педантичний та дистимічний типи частіше супроводжуються підвищеним рівнем тривожності, внутрішньою напруженістю та схильністю до переживання загрози. Натомість гіпертимний тип зазвичай характеризується більш низьким рівнем тривожності завдяки високій активності та оптимістичності.

У межах когнітивного підходу А. Бек підкреслював, що негативні автоматичні думки та викривлені когнітивні схеми можуть посилювати тривожні стани та впливати на формування дезадаптивних форм поведінки.

Отже, теоретичний аналіз наукових джерел дозволяє стверджувати, що тривожність та акцентуації характеру є взаємопов'язаними компонентами структури особистості підлітка. Виражені акцентуації можуть виступати як чинники підвищення або зниження рівня тривожності, що визначає індивідуальні особливості емоційного реагування. Таким чином, тривожність та акцентуації характеру у підлітків є тісно пов'язаними психологічними явищами, що формуються під впливом вікових, емоційних та соціальних чинників. Теоретичний аналіз засвідчує, що певні типи акцентуацій сприяють підвищенню рівня тривожності, тоді як інші можуть його знижувати, що безпосередньо впливає на адаптаційні можливості підлітків.

Перспективи подальших досліджень полягають в емпіричному вивченні взаємозв'язку між типами акцентуацій характеру та рівнем тривожності у підлітковому віці з метою розробки ефективних психокорекційних і профілактичних програм.

Список використаних джерел

1. Прихожан А. М. Тривожність у дітей та підлітків: психологічна природа та вікова динаміка. Київ : Освіта, 2000. С. 61–67.